

Gek van gevelstenen

Jarenlang liep Jef Bartelet met opgeheven hoofd door de straten van de Maastrichtse binnenstad. Letterlijk. Bartelet is namelijk gek van gevels en gevelstenen. Volgende maand verschijnt het resultaat van zijn speurtocht door de binnenstad in boekvorm. De Ster licht alvast een tipje van de sluier op.

“Tja, de een verzamelt postzegels, de ander alles over gevelstenen.” Jef Bartelet lacht eens bij de vraag waar zijn passie voor gevelstenen vandaan komt. “Toen ik nog voor de klas stond, zocht ik naar een leuk geschiedkundig onderwerp voor de leerlingen. Via via kwam ik bij gevelstenen uit. Ik ben naar het archief gegaan, maar daar was heel weinig te vinden. Toen ben ik zelf maar aan de slag gegaan.” Zelf aan de slag. In werkelijkheid betekende dat jaren en jaren werk. Jef speurde de hele binnenstad af, nam foto's van gevelstenen en ging op zoek naar het verhaal erachter. “Hier zit de meest bekende van de stad”, zegt Jef terwijl hij op de gevel van café In den Ouden Vogelstruys wijst.

“De struisvogel, die kent iedereen. Wel opvallend is dat er het jaartal 1730 op staat. Bij de kogel die volgens de verhalen in het pand van de Struys plofte staat echter het jaartal 1673. Ra ra hoe kan dat?” Het zijn zo van die aparte verhalen die Bartelet optekent bij zijn wandelingen door de binnenstad. Met de Maastrichtenaar door de stad lopen is een heuse belevenis. “Kijk hier staat een papegaai. Tenminste dat moet het voorstellen, maar het lijkt er niet op, toch?” Jef heeft gelijk. Het dier boven het pand in de Platielstraat had net zo goed een ander soort vogel kunnen zijn. “Vergeet niet dat meeste gevelstenen in deze stad stammen uit de achttiende eeuw. Toen hadden veel mensen nog nooit een papegaai gezien, dus werd afgegaan op tekeningen.

Dat zie je ook aan de olifanten en het luipaard die je in Maastricht terug ziet op gevelstenen. Daar is ook het een en ander mis mee haha.” Bij elke gevelsteen weet Jef een interessant verhaal te vertellen. Hij is dan ook één van de oprichters van de stichting ‘Vrienden van Maastrichtse

gevelstenen'. De stichting wil zich inzetten voor het behoud en beheer van de gevelstenen. "We hebben hier in Maastricht echt een schat aan gevelstenen. Het zou zo zonde zijn als deze ooit verdwijnt. Het vreemde is namelijk dat gevelstenen vaak geen monumenten zijn en dus te pas en te onpas van de gevels verwijderd kunnen worden. Dat zou wel een nachtmerrie zijn ja."

Gevelstenen werden vroeger gebruikt als huisnummers weet Jef. "Mensen spraken af bij 'de papegaai' of zoals hier 'in de luchter', wat ook aangeeft welk werk er werd gedaan. 'In de luchter' wil zeggen dat er vroeger een gieterij was. Gevelstenen waren behalve huisnummers ook een soort reclameobjecten."

Verder valt op dat veel namen van huidige Maastrichtse zaken af te leiden zijn van de gevelstenen op het pand. Eetcafé 'In de Tenne Kan' gelegen Achter het Vleeshuis en kledingwinkel 'In de Kölse Tes' in de Maastrichter Smedenstraat bijvoorbeeld. In de Stokstraat staat Jef weer even stil. Hij wijst op nummer 28. "Dit vind ik nou de

allermooiste gevel van de stad. Vakkundig steenhoutwerk, prachtige versieringen, twee heiligen erbij, mooie engeltjes, kortom een prachtige gevelsteen."

Wyck is in deze stad het walhalla voor de gevelsteenliefhebber. Bartelet raakt niet uitgepraat. "Kijk hier een Oranjeboom, als steun aan het Oranjehuis. En hier een mooi chronogram. Dat werd in die tijd veel gebruikt om een jaartal aan te geven én een boodschap over te brengen." Bartelet blijft opsommen. In de Rechtstraat en de omliggende straten hangt gevelsteen naast gevelsteen. "Hier heb ik echt mijn ogen uitgekeken. Wat een juweeltjes. En dan te bedenken dat maar weinig mensen naar onze gevelstenen kijken."

Dat is volgens Jef een groot gemis.
“Veel mensen zien de prachtige stenen in deze stad helemaal niet. Ontzettend jammer. Als je eens een dag lang door de stad loopt en alleen maar naar boven kijkt, gaat een wereld voor je open.”

Wie meer wil weten over de Maastrichtse gevelstenen kan vanaf 16 oktober het boek ‘Gevelstenen in Maastricht’, uitgave Walburg Pers, in de boekhandel vinden. Ook verzorgt Jef tijdens de Open Monumenten Dagen op 14 september een gevelstenenwandeling. Deze begint om 15.00 uur bij het standbeeld van Minckelers. Daarvoor dienen wel reserveringstickets te worden afgehaald bij de VVV.

(Stefan Gybels in
De Ster 12-09-2008)